

Krönika 1956

Hakarps Hembygdsgråd

Krönika 1956

Använda källor

Lindstam: Huskvarna krönika

Landsarkievt i Vadstena

Ståhl: Om Hakarps socken 1776

Pira: Gamla färdevägar och kultställen i Holaveden

Mannerfelt: Svenska vägar och stigar

Hakarps sockenstämmoprotokoll

Muntliga uppgifter av gamla Hakarpsbor

Forsström: Hakarps sockens ortnamn 1923

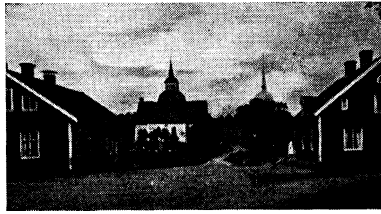
Rydén: St. Tokarps gård 1925

*T*ionde årgången av krönikan lämnar, liksom föregående, uppgifter om de kommunala förhållandena. Diakonissan fröken Elsy Flensburg har en framställning om diakoniverksamheten, som infördes i församlingen under 1956. Om gamla och nya stigar i bygden berättas och den gamla rusthållargården Tokarp med tillhörande torp får sin skildring.

Redaktionen vill som vanligt påminna om att den är tacksam för gamla handlingar, foton och andra bilder av människor, stugor och gårdar i bygden.

Till kommunen, annonsörer och bidragsgivare framföres ett varmt tack.

Hakarps hembygdsgård
REDAKTIONEN

Årsberättelse 1956

Årsmötet hölls den 14 april på Hakarps ungdomsgård.

Förhandlingarna inleddes av ordförande Gunnar Hakeman, varpå följde musik av hembygdskapellet. Mötet beslöt utöka antalet medlemmar i styrelsen från 7 till 10 och att höja medlemsavgiften från 3 till 4 kr.

Efter förhandlingarna höll ingenjören Fr. Brander ett belysande föredrag om kraftverk och naturskydd. Föredraget beledsagades av en serie vackra färgbilder från Norrlands sjöar och floder. Sång utfördes av fröken Anna Karin Svensson, och G. Granemyr läste dikter av Pelle Näver.

Den 10 juni samlades ett 70-tal medlemmar till gökotta på Klinten.

Söndagen den 19 aug. företogs en studietur till Östergötland. Färden gick över Gränna och hade samlat 36 deltagare. Första uppehållet gjordes på Omberg, och därifrån fortsatte man med ned till det gamla kalkstensbrottet Borghamn och så till Vadstena, där besök gjordes i klosterbyggnaderna och Blåkyrkan. Nästa uppehåll blev i Motala, där lunch intogs på restaurang Vättern. Härifrån gick färden till Heidenstams Övralid och så till Medevi, Sveriges första hälsobrunn från 1670-talet, där de märkliga gamla byggnaderna skärskådades. Från Medevi gick resan tillbaka till Motala, där man vid Borenhult fick bevittna en slussning med den gamla färd båten Wilhelm Tham. Över Skenninge gick färden så till Bjälbo medeltidskyrka från Folkungatiden och så till den märkliga runstenen vid Röks kyrka och därpå till Heda kyrka förbi klosteruinerna vid Alvastra till Odeshög. Här tog man kafferast, varpå kosan ställdes mot hembygden, dit man anlände vid 21.30-tiden efter en innehållsrik studiedag.

På Ängslätten har under året uppsatts ett antal sittbräden och en kvarnsten, gåva av Ivar Meurling, har placerats där som bord. Beslut

har också fattats att ordna parkeringsplatser vid den förnämna utsikts-
höjden och att uppsätta vägvisare mot Hakarps kyrka.

Krönikan för 1955 har utgivits i 475 ex.

Styrelsen har beslutat uppsätta ett 50-tal namnskyltar vid de gamla
försvunna torp- och backstugorna i socknen.

Styrelsen har under året haft tre sammanträden.

Föreningens medlemsantal var vid årets slut 231.

Styrelsen har bestått av Gunnar Hakeman ordf., Ivar Meurling v.
ordf., Lennart Söderqvist sekr., Eskil Lago kassör, Ingrid Forsström,
Lennart Magnusson, Ivar Lundsten, Martin Fagerlund, Viveca Kast-
rup och Gottfrid Granemyr, de tre sistnämnda nyvalda.

Suppleanter har varit Karl Blomdahl, Gustaf Svensson och Eskil
Söderström, samtliga nyvalda.

Som revisorer har tjänstgjort Herman Appelkvist och Bror Thun-
berg med Gustaf Hultman som suppleant.

Kassans ställning den 31 december 1956.

I n k o m s t e r

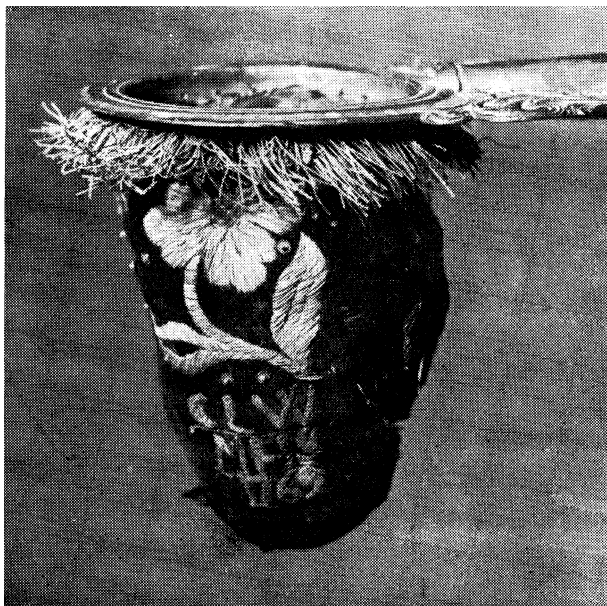
Behållning från 1955	8.036: 93
Årsavgifter	946: 00
Ink. av Krönika	1.225: 70
Kommunalt anslag	500: 00
Räntor	236: 83
Lotteri	49: 50
Kollekt vid gökotta	36: 00

Kr. 11.030: 96

U t g i f t e r

Utgift för Krönika	1.865: 10
Klinten	44: 05
Annonser	42: 84
Skrivmaterial o. porto ..	19: 05
Årsavg. till Hemb. förb. ..	50: 00
Soffor på Egnahemsplatån	213: 00
Järn för markering av torpställen	40: 00
Diverse utg.	59: 60
Behålln. till 1957	8.697: 32

Kr. 11.030: 96

En gammal kollektthåv.

Från Hakarp kyrkas inventarier

Sedan urminnes tid har det varit brukligt att församlingen offrat till sin kyrka. Under katolska tiden var det icke ovanligt att de rika skänkte hela gårdar till kyrkan, kanske många gånger med villkor, att prästen efter givarens död läste själamässa ett visst antal gånger. Även mindre gåvor tog kyrkan emot, såsom silver och penningar. I en del kyrkor var det sed att penninggåvan lades på altaret, i andra lade man dem uti en i kyrkan uppsatt offerstock. Dessa offerstockar har fått sitt namn därav att de från början verkligen voro stockar med ett urholkat rum med lock och sprund för att samla upp kollekten i. Senare gjordes dessa stockar prydligare varvid de förseddes med vackra beslag och snidad dekor.

På medeltiden förekom även kollektskopor, en mindre rektangulär låda med en rikt dekorerad uppstående gavel, även kallad tavla, och med ett handtag därbakom. Dessa användes när kyrkobetjäningen uppsamlade kollekten i kyrkan. 1571 års kyrkolag stadgar att "hvarje

helgedag? då det mesta folket såväl i städerna som på landsbygden kommer tillhopa, en skall gå omkring med hatten eller, som eljest varit sed, med tavlan”.

Hatten utbyttes sedermera mot håven som kollektredskap. De tidigast kända kollektåvorna datera sig från 1600-talets förra hälft. Dessa håvar utfördes av siden eller sammet, vanligen ivändigt fodrade med skinn för att öka hållbarheten, och pryddes med guld- eller silverband och fransar, broderi eller applikationer. Ofta voro de gåvor och då i allmänhet försedda med givarens vapen eller initialer samt årtalet för donationen. En liten ringklocka placerad på skaftet omedelbart bakom håven, för att påkalla uppmärksamhet, var icke ovanligt.

Hakarps kyrka äger en sådan kollektåv, tillverkad på 1700-talet. Den är av sammet med fransar och broderier samt märkt CLW MHS 1769. Vid flera tillfällen har spörsmål uppkommit vems dessa initialer kunde vara. De passade icke in på någon som bodde inom socknen vid den tiden. Men vid forskning i landsarkivet i Vadstena påträffades en handling: ”Förteckning på de Saker, som till Kyrckians betjening under min warande tjenstetijd dels för Kyrckians egne medell inkiöpte, dels förährade äro neml”.

”1769 skänkte gördelmakaren i Jönköping Christopher Levoni en håv av svart sammet och silverbrodering, samt silverspetsar ovanomkring. Givarens och dess kärestas namn Madame Maria Hammarström CLW — MHS 1769. Hon var hämtad från Hakarp”.

Det var ju en värdefull upplysning och sedan väl givarens namn blivit känt var det en lätt sak att utforska vilka dessa personer voro. Christopher Levoni var född 1735 och var borgare och gördelmakare i Jönköping, blev sedermera gördelmakarålderman. Han ägde och bebodde Svenska Maden nr 1 i staden och gifte sig 1761 med Maria Hammarström. Hon var född 1743 och dotter till faktorismeden och beredaren Måns Persson-Hammarström vid Göransbergs manufakturhammare i Hakarp. Christopher Levoni och Maria Hammarström hade åtta barn varav fem dogo före ettårsåldern. Dottern Christina Margareta som föddes 1763 gifte sig med kakelungsmakaren i Jönköping Carl Magnus Bergström och dottern Sofia Elisabeth som föddes 1765 gifte sig med gördelmakaren Petrus Chort. Hon dog 1795, 30 år gammal, i barnsäng. Sonen Samuel föddes 1779 och blev liksom fadern gördelmakare. Han gifte sig 1812 med Maria Elisabet Wessberg.

Ivar Meurling.

DIAKONI

*i Hakarps
församling*

Diakonissan Elsy Flensburg

Vad gör en församlingsdiakonissa?

Hur ofta har jag inte under de tio månader jag varit Hakarps församlingsdiakonissa fått svara på den frågan.

Att vara diakonissa är att ha vigts till heltidstjänst i Guds Kyrka på jorden.

Det var med stor bävan jag började min tjänst här i Hakarp, som församlingens första diakonissa, men också med en obeskrivlig tacksamhet över att jag blev anförtrodd att bana väg för diakonin i vår församling.

Gud vill diakoni i sin Kyrka. Diakoni hör församlingen till. Varje människa är kallad till diakoni, till tjänst i vår Kyrka. Att det sedan finns människor, som helt ägnar sin tid och kraft härtill beror på att Gud kallat henne eller honom att "gå med bud bland smärtorna och nöden."

Vad gör församlingsdiakonissan?

Först vill jag svara:

Som församlingsdiakonissa i Hakarps församling känner jag mig som en droppe i havet. Uppgifterna är många, och ofta ser jag mer arbete än jag hinner med. Det finns nöd, även här i Sverige och i Hakarp.

Låt mig ge en inblick i arbetet:

Varje dag träffas jag i min bostad mellan kl. 8—10 fm. Det måste nämligen finnas en tid på dagen då folk vet, att nu kan jag träffa diakonissan, antingen det nu är genom besök eller per telefon.

Så gör jag besök i hemmen, antingen det nu gäller att hälsa på gamla eller att överlämna ett dopkort till något barn under fyra år, som just den dagen har sin dopdag.

I vår församling finns det många gamla. Ännu har jag inte hunnit med att besöka dem alla, men så småningom skall det väl bli. De gamla är mycket tacksamma för besök. Ofta hör jag: "Så länge sedan syster var här sist." Ja, det är klart att jag kunde forcera arbetet. Men man får inte ha bråttom då man kommer till dessa gamla. De flesta har ju så mycket på hjärtat, många frågor som måste få svar, enkla frågor, men vad betyder det inte att få dem besvarade. Då måste jag ta mig tid och sitta ner och lyssna, och låta dem få tala ut. I denna jäktets tid när människor rusar hit och dit för att hinna så mycket som möjligt, är det inte många, som har någon tid över för de gamla. Kanske vi själva en gång blir gamla. Skall vi då sitta där ensamma och övergivna till och med av våra egna barn?

I mitt arbete ingår också att hjälpa till med kyrkligt församlingsarbete såsom söndagsskolan, där jag för närvarande har ett 50-tal barn, juniorarbetet, där två grupper träffas varje vecka, de båda varg-ungeflockarna, blåvingeringen och flicksyföreningen.

Det är mycket viktigt, att vi som arbetar i kyrkligt arbete, gör vad vi kan för att visa barnen och de unga på Kristus och Kyrkans skatter. Men kära föräldrar, här måste Ni hjälpa till. Utan hemmets bi-stånd går det inte. Jag är tacksam, mycket tacksam, för den "Mamma-syförening" som nu så helt går in för sin uppgift, att ekonomiskt stödja, men också att ta ett handtag när så behövs. Vi måste hjälpas åt att fostra de unga i den kristna kyrkans hägn. Redan i 10—12 års åldern anser barnen att de är för stora till att gå i söndagsskolan, och med sorg i hjärtat ser jag hur de vandrar bort från kyrkan. Men då har vi möjligheter att samla dem i juniorgrupper och bedriva kyrkligt juniorarbete. Det är egentligen inte meningen, att juniorarbetet skall vara såsom ett söndagsskolans avlösande led utan såsom ett komplement till söndagsskola och barn gudstjänst. I det kyrkliga juniorarbetet vill vi försöka höja barnens kunskap om Bibelns budskap, trons innehåll och kyrkans ordningar. Och vi vill lära dem att vara till hjälp i hemmet, i församlingen samt att vara händiga.

Det är inte bara när vi är ute i okänd terräng, som vi behöver den rätta kompassriktningen att gå efter. Under vår levnadsvandring bör vi med ordets ljus vandra med Honom, som är vägen sanningen och livet.

Så har dessa rader försökt att ge svar på frågan: Vad gör församlingsdiakonissan? Mycket mer vore att tillägga, men det djupaste och viktigaste i gärningen kan inte fångas på några trycksidor.

In i tacksamhet över året som Gud gett — till tjänst i Hakarps församling, tränger den bävande bönen:

*Slå lär mig ock, Herre, att dig till behag
Förvalta det pund mig blev givet,
Att fylla med frimodig gärning min dag,
Att hjälpa och omhulda den som är svag,
Att älska, ty därav går livet.
Och giv mig till sist Ett namn Herre Krist,
Som är i din livsbok inskrivet.*

Els y Flensburg

Födda 1956

11/1	Jörgen Olof Wixe, Stiftelsen Stensholm
13/1	Sonja Lillemor Jakobsson, Trekanten Stensholm
27/1	Bengt Erik Gunnar Johansson, Ringvägen 5
28/1	Hans Olof Haglund, Hulustorp 1:6
25/2	Viveka Inga-Karin Wallin, Vipevägen, Stensholm
16/3	Sten Erik Frank Andersson, Kv arnhaga, Slögestorp
22/3	Gabriele Eva Korumonu, Vissmålen 1:2
27/3	Inga Birgitta Cecilia Svensson, Stiftelsen Stensholm
22/4	Torbjörn F ransson, S kolgatan 1
24/4	Bengt Johnny Enlund, Stora Ekeberg
25/4	Gull-Britt Maria Elisabeth Wegestrand, Arrendebostaden, Hakarps prästgård
26/4	Helge Peter Dahlberg, Björkhamra, Brunnstorp
27/4	Mats Sture Karlsson, Fagerbergsvägen 4
30/4	Lars Peter Bäckman, Smedstorpsgatan 6
2/5	Anne Ing-Marie Sagemar, Hakarpsvägen 8
2/5	Kurt Inge Edberg, Ringvägen 19
6/5	Marie Ebba Elisabeth Thörnmo, Brunnstorp 1:7
13/5	Håkan Anders Johansson, Hakarpsvägen 96
13/5	Anja Olson, Skolgatan 1
14/5	Karl Lennart Johansson, Skolgatan 12
26/5	Mikael Sixten Andersson, Kvarnhaga, Ebbes
27/5	Annette Christina P etersson, Carlfors 3:1
6/7	Peter Håkan Jacobsson, Smedstorpsgatan 9
11/7	Lena Ing-Britt T uuling, F agerslätt 1:86
13/7	Berit Elisabeth Pettersson, Ebbesvägen 27
16/7	Stefan Lars Göran Jonsson, Genvägen 3, Stensholm
21/7	Bo Stefan Arne Klaesson, Stensholmsvägen 12
23/7	Lena Anna Karin Karlsson, Ringvägen 10

- 27/7 Monica Ingrid Annette Sjöo, Hallebergsliden 16
 6/8 Lena Margareta Nilsson, Hjærtorp 1
 1/9 Sonja Elisabet Svensson, Carlfors 3:1
 29/8 Jan Anders Karlsson, Ringvägen 8
 7/9 Inga-Lill Gerd Monica Wessman, Fagerängsgatan 2
 15/9 Märta Elisabet Anita Vall, Fyrkanten, Stensholm
 12/9 Lennart Rune Johansson, Strutsabacken
 20/9 Jan Christer Pettersson, Carlforsvägen 18
 27/9 Monica Maria Birgitta Augustsson, Ekåsgatan 4
 11/10 Ulla Kristina Skog, Stensholmsvägen 2
 18/10 Roy Magnus Jagenheim, Hakarpsvägen 82
 24/10 Ann Marie Renee Eklund, Vipevägen 27
 5/11 Leif Christer Tage Eriksson, Lekstigen 8
 10/11 Rose-Marie Mariana Berglund, Skolgatan 11
 23/11 Annika Elisabeth Nestor, Vipevägen 7
 27/11 Sven Nils Lennart Olsson, Stiftelsen 5, Stensholm
 11/12 Vanja Ingrid Elisabet Höglund, Carlfors
 25/12 Elsa Pia Björklund, Carlfors
 30/12 Margit Christina Eriksson, Hallebergsliden 8
 31/12 Leif Christer Thelander, Lundenvägen

Ingångna äktenskap 1956

- Ture Abraham Tidlund, Huskvarna och Agnes Dorotea Johansson,
 Björkhaga
 Bertil Alexander Lövgren, Gävle och Blanche Inger-Gerd Gilberg
 Hakarp 1:11
 Herbert Emanuel Gustavsson, Smedstorpsg. 15 och
 Hanna Linnéa Josefina Petersson, Carlfors.
 Rolf Fredrik Johansson, Månsarp och Anna Margit Persson, Mobergs-
 vägen 3
 Karl Elof Karlsson, Asby Östergötl. och Eva Maria Ekvall, Hjært-
 torp 8
 Gunnar Ingvar Karlsson, Ringvägen 15 och Irene Maria Green, Fu-
 ruholm
 Heinz Johann Martin Ahlrichs, Ebbes och Elsa Mariann, Pålsson,
 Ebbes
 Sten Sture Boström, Huskvarna och Britt Anna Helena Jönsson, Ju-
 taholm
 Josef Enok Birger Romhagen, Malmbäck och Inga-Maj Ragnhild
 Johansson, Kikstorp
 Sven Erik Samuel Karlsson, Lekeryd och Björg Monica Kastrup,
 Ebbes
 John Sixten Ingemar Mörthén, Hova, Västergötland och
 Gunvor Dagmar Maria Johansson, Stensholm 1 :95

Veimar Lars Evert Frej, Huskvarna och Gun Märta Solveig Lydén,
 Eskilstorp
 Tord Axel Palle Jonsson, Sävsjö och Emmy Kunert, Stensholm 1:90
 Holger Emanuel Larsson, Barnarp och Inger Maj-Lis Nyström, Ju-
 taholm
 Lars Rune Valter Karlsson, Jutaholm och Karin Alvhild Maria Svens-
 son, Jutaholm
 Lennart Roland Berthold Johansson, Ljungarum och Birgit Maria
 Quick, Egnahemsvägen 11
 Stig Börje Osten Jönsson, Stensholm och Tora Gunborg Persson,
 Stensholm
 Adolf Tuuling, Fagerslätt och Anna Ulla-Britt Gren, Fagerslätt
 Sven Eric Olof Nilsson, Stensholm och Gunvor Rut Irene Johansson,
 Stensholm
 Hans Algot Hansson, Brunstorp och Gerd Viktoria Olsson, Brunstorp
 Karl Erik Valter Hjertstedt, Fagerslätt och Gerty Linnéa Maria Lind-
 ström, Jutaholm
 Nils Gunnar Björklund, Carlfors och Gun Elsa Charlotta Eklund
 Hälsingborg
 Veine Lennart Oskar Karlsson, Göransborg och Frideborg Dorothea
 Albertsson, Jönköping
 Evert Oskar Vincent Fransson, Bråneryd och Hilda Asta Ingeborg
 Alström, Jönköping
 Kjell Herbert Johansson, Skolgatan 1 och Gunhild Margit Maria
 Ivansson, Gisebo
 Ove Göran Magnusson, Solhemsgatan 14 och Gunhild Maria Brun-
 ninge, Jönköping
 Karl Ingvar Höglund, Dalhem och Ingvor Vanja Gulli Bergholm,
 Huskvarna
 Rolf Filip Lind, Stensholm och Ingbritt Margareta Elisabet Rydell,
 Jönköping
 Alf Oskar Franzén, Fagerängsg. 5 och Ullabritt Hildur Svensson,
 Huskvarna
 Rolf Sture Boris Johansson, Jutaholm och Britt Inger Maj Norberg,
 Huskvarna
 Karl Göran Lennart Sagemar, Majsäter och Gull-Britt Hjördis Inga-
 Maj Nilsson, Huskvarna

Avlidna 1956

15/1 Karl Alfred Hultman, Älderdomshemmet, f. d. 15/8 1870 i
 Jönköping
 17/2 Anna Lilly Elisabet Dag, Källerödjan, f. d. 7/11 1904 i Hak-
 arp

- 18/2 Per August Ljungström, Fagerängsgatan 3, f. d. 28/6 1874 i Hakarp
- 10/3 Karl Johan Albert Zeylon, Pensionärshemmet, f. d. 13/10 1874 i Hjorted Kalm. l.
- 22/3 Karl Algot Andersson, Gunnestorp, f. d. 2/4 1869 i Gränna landsförs.
- 6/4 Hulda Maria Magnusson, Egnahemsvägen 31, f. d. 6/11 1870 i Lekeryd
- 10/4 Anna Olivia Zeylon, Pensionärshemmet, f. d. 20/7 1876 i Hallingeberg, Kalmar l.
- 19/4 Johan August Andersson, Tyskängen, f. d. 2/5 1865 i Skärstad
- 6/5 Jenny Augusta Johansson, Skolgatan 4, f. d. 9/9 1873 i Rogberga
- 7/5 Karl Fredrik Johansson, Marieholm, f. d. 8/6 1875 i Ljungarum
- 11/5 Nils Lindqvist, Falkaberget, f. d. 13/1 1894 i Tofteryd
- 11/5 Johan Sanfrid Johansson, Fagerbergsvägen 6, f. d. 14/8 1875 i Smula, Älvsborgs l.
- 26/5 Hulda Sofia Andersson, Tyskängen, f. d. 24/11 1875 i Skärstad
- 30/5 Olga Paulina Teresia Petersson, Furulund, f. d. 12/1 1900 i Hultsjö
- 5/6 Emma Kristina Ljung, Broholm, f. d. 25/5 1861 i Haurida
- 28/6 Ester Gunborg Teresia Gilberg, Smedstorpögatan 26, f. d. 16/4 1923 i Ljungarum
- 19/7 Gustav Adolf Napoleon Stålbom, Furulund, f. d. 21/12 1881 i Jönköping
- 1/8 Gustav Harry Hallqvist, Fagerslätt 1:67, f. d. 20/1 1903 i Hakarp
- 1/9 Leif Göran Ragnar Erlandsson, Ebbes, f. d. 15/5 1938 i Häl-singborg
- 11/9 Alfred Möller, Hjärttorp 1, f. d. 19/9 1871 i Hyinga, Västergötland
- 2/10 David Alfred Viking, Strutsabacken, f. d. 14/10 1921 i Hakarp
- 20/10 Ragnhild Maria Susanna Plym, Fagerängsgatan 8, f. d. 29/6 1896 i Hakarp
- 22/10 Ida Kristina Gustavsson, Kikstorp Stom, f. d. 17/12 1883 i Svarttorp
- 12/11 Rose-Marie Marina Berglund, Skolgatan 11, f. d. 10/11 1956 i Hakarp
- 18/11 Sven Fredrik Lindström, Ädalsvägen 65, f. d. 20/2 1874 i Vireda

- 21/11 Ida Berta Andersson, Egnahemsv. 13, f. d. 15/2 1891 i Ödestuge
- 4/12 Valter Johannes Nyström, Ädalsvägen 59, f. d. 3/8 1894 i Hakarp
- 12/12 Ester Emelia Johansson, Björkhaga, f. d. 30/4 1888 i Skärstad
- 16/12 Astrid Paulina Karlsson, Holländaregatan 6, Stensholm, f. d. 21/1 1896 i Jönköping
- 18/12 Gustav Edvard Gustavsson, Götängsvägen 1, Stensholm, f. d. 14/7 1883 i Hylletofta

Den borgerliga förvaltningen år 1956

Kommunalnämndens ledamöter har varit Albin Karlsson, ordf., Gunnar Hakeman, v. ordf., Carl Sandberg, Gunnar Sandberg, Knut Petersson, Gustaf Winqvist och Lennart Käll.

En omfattande byggnadsverksamhet har förekommit. Borgensförbindelser har utfärdats för 656.682 kr. för egnahemsbyggen och under året har tolv nya egnahem uppförts.

I dec. påbörjades uppförandet av kommunalhus vid Petersberg. Kostnaden har beräknats till 445.450 kr.

Under året har omfattande anläggningar av vatten och avlopp och ombyggnad av en del vägar ägt rum. Hela arbetet med detta betydelsefulla företag har under åren 1952—1956 dragit en kostnad av 1.526.114 kr., varav för vägarna 103.900 kr. Statsbidrag har beviljats med 485.600 kr. för vatten- och avloppsanläggningen. Ansökan har ingivits om ytterligare utbyggnad av vatten och avlopp för större delen av Fagerslättområdet.

För skötsel av kommunens vatten- och avloppsanläggningar, vägar, gatubelysning och fastigheterna Barnavårdscentralen och Pensionärs-hemmet har en heltidsanställd tjänsteman förordnats. Befattningen innehas av Lennart Käll, Stensholm.

Folkskolan har under året haft 14 läraravdelningar varav 9 på folk- och 5 på småskolestadiet. Fortsättningsskolan har haft en allmän kurs för gossar och en med hushållsgöromål för flickor, vardera om 180 tim. Under året har tre lokaler måst hyras av brist på utrymmen i skolhusen. Arbetet med den sedan många år planerade centralskolan vid Petersberg påbörjades den 10 sept., och man räknar med att den skall stå färdig till vårterminen 1958. Vid kyrkskolan har skolbarnsmåltider ordnats, vilka kostat 23.982 kr., under 1956. Vid övriga skolor har barnen fått mjölk.

För den slutna socialvården (ålderdomshemmet) har omkostnaderna uppgått till 38.559 kr. och för socialvård i övrigt till 15.072 kr.

Antalet folkpensionärer var vid årets slut 246. Kommunens bidrag till pensionerna uppgick till 63.259 kr.

För hemhjälpen har en hel- och en halvtidsanställd hemvårdarinna varit i verksamhet. Hemhjälpen har omfattat 392 dagar.

Kommunens utgifter och inkomster har haft en omslutning på 2.743.014 kr. Utdebitering var kr. 7: 65 pr. skattekrona inberäknat debiteringen för kyrkliga ändamål med 47 öre.

Antalet invånare var vid årets slut 2648 personer, varav 1350 män och 1348 kvinnor.

Adalsvägen.

Stigar och vägar i bygden

De människor som först befolkade vårt land var nomadiserande d. v. s. att de flyttade från plats till plats för att finna sitt livsuppehälle. Då de äntligen blev bofasta framkom behovet av stigar och vägar för förbindelser ut till ägorna, till grannar och marknadsplatser. De första vägarna var utan tvivel djurstigar som senare kom att utnyttjas och förbättras av folket i bygden. Dessa primitiva stigar slingrade sig fram efter lagen för det minsta motståndet. Det dröjde länge innan de blev framkomliga som rid- och klövjevägar som ej lämpade sig för fordon och det är först på 1500-talet som en och annan kunde användas för åkdon. Med stigande kultur följde bättre vägar, som också kom att befrämja bebyggelsen och kulturutvecklingen.

Redan i landskapslagarna från 1200-talet finnes bestämmelser om vägunderhåll. Vägbyggande var ursprungligen ett privat åtagande av dem som hade nytta av vägen och stöddes ofta av kyrkliga och världsliga myndigheter.

Sammanhängande vägnät eller rättare stigar torde ha uppstått först på 1300-talet. I Magnus Erikssons landslag stadgas 1350 att "alla äga broar byggja och vägar rydja, så den som mindre äger i by, som de som mera äger, hvarefter sina egor".

Anläggning av byvägar eller en bys enskilda väg gjordes av varje bonde i förhållande till hans andel i byn, men frågor om allmänna vägar avgjordes av häradsrätten, som bestämde om vägs byggande och hur den skulle byggas. Landsväg, kungsväg och tingsväg skulle vara 10 alnar breda = 6 m. Kyrkväg, färväg och kvarnväg skulle byggas 5 alnar breda = 3 m. Vägunderhållet ålåg markägaren, bonden eller byn som naturaunderhåll. Att underhållet var påkostande nog torde framgå av följande beslut vid en vägdelning den 24/4 1807.

För de olika gårdarna skulle väg och bro hållas enl följande: St. Tokarp 1 väg, Bråneryd 1 bro, Stibbarp 1 väg och en bro, Brunns-
torp och Hagstengårdet 1/2 väg och 1/2 bro, Vassarps Västergård 1/2 väg, 1/2 bro, Hulustorp 1/2 väg, 1/2 bro, Björstorp 1/4 väg, 1/4 bro, Kämparp 1/2 väg, 1/2 bro, Hökhult 1/4 väg, Kikstorps stom 1/2 väg, Kikstorps Norregård 1/2 väg, 1/2 bro, Huskvarna 1/4 bro, Rosendala 1 väg, Vassarps Östergård, 1/2 väg, 1/2 bro, Lexarp 1/2 väg, 1/2 bro, Knutstorp 1/4 väg, 1/4 bro, Smedstorp 1 väg, Amarp 3/8 väg, Stutstorp 1/4 väg, Bockamålen 1/4 väg, Eskilstorp 1/8 väg, Baggarp 1/4 väg, Ingelycke 1/4 väg, Slögestorp 1/2 väg, Gunnestorp 1/2 väg, Svineryd 1/2 väg, Raten (Dalskog) 1 3/4 väg, Lilla Tokarp 1/2 väg, Vissmålen 1/4 bro, Höggårdet 1/2 väg, Fager-
slätt 1/2 väg, Stensholm 1 väg, 2 broar, Göransberg 2 broar, Hakarp 2 1/2 broar och Prästgården 3/4 väg. Dessutom skulle tolv gårdar ha ansvaret för kvarnbron i Huskvarna. För bron vid Kavla (Hus-
bron) vid Rumlaborg ålåg underhållet Rosendala och Bråneryd och för Rädsla gamla bro över ån vid Mörlunda hade Stensholm ansvaret. Namnet Rädsla, den gamla medeltida benämningen på Stensholm användes ännu i början på 1800-talet. Gårdarna hade sålunda fått sitt vägunderhåll i relation till det åsatta mantalet. För varje vägglott som tilldelats vederbörande hade han att utgöra naturaunderhåll. Vägsyn hölls vår och höst av länsman och två nämndemän. Det hade sina besvärligheter att underhålla vägarna så, att man kom ifrån anmärkningar. I regel fick man i god tid veta när vägsyn skulle ske och fick så tillfälle att fullgöra sina skyldigheter innan länsman kom.

Vägunderhållet kunde ibland vara rätt besvärligt. Det gällde särskilt de små gårdar, där man ej hade dragare. Så berättas att ägarna till de tre Hökhultsgårdarna och Knutstorp, vilka hade sitt vägunderhåll på Västra Holavägen (Grännavägen) som fordom gick ner utefter Vetterstranden vid backstugan Sjöbacken, själva bar vetter-
sand i säckar uppför den branta strandbrinken till fyllnad. De blev givetvis genomvåta både "fram och bak" som en av dem berättade.

HOLAVÄGARNA

Vägarna kan själva ibland vara viktiga historiska dokument. Så är fallet med de två märkliga gamla huvudvägarna, Östra- och Västra Holavägarna som i våra dagar är de betydelsefullaste huvudstråken genom socknen, den senare dock endast på en sträcka av 2 km. utmed Vättern. Ofta drager huvudvägarna i landet fram till eller förbi någon kult- eller tingsplats. Så går Ö. Holavägen fram invid den forntida offerplatsen Lundaberget på vars östra sida 113 gravhögar från yngre järnåldern vittnar om platsens centrala betydelse i heden tid. Under medeltiden hade vägen strategisk betydelse. Den mötte V. Holavägen i närheten av medeltidsfästet Rumlaborg. Om var den drog fram över bergen mot Huskvarnadalen från vägskälet vid Lundaberget, råder mycket delade meningar. Enligt en ¹uppgift skulle den gått till Hakarps kyrka förbi Lilla Kleven mot nordväst ned till Rosendala ägor, där den mötte V. Holavägen. En annan ²mening har senare framställts. Från vägskälet skulle den gått där översta delen av Ädalsvägen nu går fram till Jutaholm, förbi Jutegården upp mot Fagersläotts soldattorp mot Olstorp och Stora Kleven nedför Strutsbacken till V. Holavägen.

I beskrivning om Hakarps socken av Joachim Ståhl 1776 säger författaren: "Fästet (Rumlaborg) har haft 2:ne skansar eller avener, den ene kallad Garpa skants (där gravkapellet nu ligger) vid Holavägen, på norre Huskvarnens ägor. Ståhl är sålunda av den mening- en att nuvarande Jönköpingsvägen och Klevaliden utgjort slutleden av Ö. Holavägen, som i så fall skulle mött V. vägen vid Kavla. Samma mening företrädde av G. Sahlström och S. Pira. Man vet att vägen "röddes på sörsidan ån" på 1620-talet. På en karta av J. P. Duuke över frihetsmilen omkring Jönköping 1652 är vägen inritad i denna riktning. Var den gick fram före 1600-talet torde ej med säkerhet kunna fastställas. Vid övre delen av Klevaliden hade den före 1845 en helt annan sträckning än nu uppför den sista branten. Nedanför den nuvarande översta backen i Klevaliden gick vägen i djärva serpentiner upp i gränsen mellan fastigheterna Marieholm och Solhäll förbi Marieholms handelsträdgård upp på norra sidan av Broholm till ån, där en bro ledde över. Rester av brofästena finnas ännu. Vägen gick så upp till vägskälet vid Lundaberget.

På hösten 1845 kom en kungörelse från landshövdingeämbetet angående omläggning av Klevaliden. Nu utlystes en sockenstämma till den 19 okt. samma år.

Ur protokollet: "I anledning av landshövdingeämbetets kungörelse angående kostnad för Klevalidens projekterade omläggning, Hakarps

¹ Lindstam: Huskvarna krönika

² Arvid Nilsson: Vår hembygd 1953

socken skulle kunna lemna, svarade socknemännen, ”att då vi ensamt af kringliggande socknar åtagit oss det betydliga arbetet med sänkning av Sanna- och Kruthusbacken — den förra väster om Kavalbron (Husbron); den senare vid uppfarten mot Borstfabriken vid V. Holavägen — kan vårt bidrag till Huskvarnaklevens omläggning ej bliva så betydligt som vi annars velat och bort, men utfästa oss dock att med 100 karldagsverken, det är 4 på hvarje af de inom socknen varande 25 hemman — Huskvarna hörde då till socknen — i detta gagneliga arbete deltaga.”

Vid en sockenstämma 22/2 1846 företeddes karta och kostnadsförslag över omläggningen. Stämman beslöt åtaga sig arbetet och deltaga med en tredjedel av kostnaden med 1.814: 33 riksd banco ”om Kungl. Maj:t i nåder beviljat 2/3 med 3629: 19 riksbco. Hela kostnaden uppgick sålunda till 5443: 52 riksd. bco.

Vägen fick nu den sträckning som den ännu har över Petersberg fram till Lundaberget, utom det, att den från Pensionärshemmet fortsatte rakt fram mot öster till berget.

Östra Holavägen fortsatte från vår bygd genom Lekeryd och Svartorp över Huskvarnaån vid Kungsbro in i Norra Vedbo till Hullyaryds gamla tingsställe och vidare åt nordväst, där den vid Skenninge mötte V. Holavägen.

ERIKSGATAN

Genom socknen gick sedan urminnes tider kougarnas Eriksgata. Den nye konungen skulle, sedan han valts på Mora äng vid Uppsala, draga genom riket söderu t och hyllas av allmogen i de olika land-skapen.

I upplandslagen från 1200-talet står att han bl. a. skulle draga fram till ”midhian skogh a Holawid”. Kom han då från Skenninge över västra eller östra Holavägen? Härom har meningarna varit delade, och de flesta forskare mena att V. Holavägen i varje fall varit den troligaste. Det torde dock aldrig kunna avgöras om kungen med sitt stora följe alltid kom över ö. Holavägen.

En författare från 1800-talet förmenar att östgötarna med konungen skulle ha mött smålänningarna vid Kungsbro där gränsen går mellan Tveta och N. Vedbo härader. Den uppgiften torde dock få förvisas till fantasiens värld. Ett par historiska händelser är dock att anteckna från Ö. Holavägen. Vid Lekeryds kyrka hölls ting år 1625. och den 8 april 1529 samlades allmogen i bygden till ett märkligt möte vid Lekeryds kyrka, vilket torde visa att vägen vid den tiden var ett högst viktigt stråk, då det var allvarliga tider och allmogen samlades till överläggning. Det var under det märkliga upproret mot Gustaf Vasa med den stridbare Ture Jönson Tre Rosor som ledare. Vid mötet uppsattes en skrivelse som är. nog så betecknande för sin-

nesstämningen hos allmogen. I skrivelsen som tillställdes ledarna för det s. k. Västgötaupproret heter det bl. a. ”Vi hafvom nu här öfvervägt det okristeliga regemente, som konung Göstaf oss påfört hafver med den falska lärdom, han hafver låtit i riket uppkomma så att endels äro alla kloster i riket ödelagda. Han hafver borttagit och röfvat deras klenoder och egodelar, i grund fördärvat och bortkört munkar, som Guds tjänst uppehålla skulle. — — — Vi hafva därför uppsagt konung Göstaf huldskap, troskap och manskap och anropa eder att blifva vårt hufvud. Hvarom I det icke göra viljen, skola vi resa en här så mäktig, vi det själfva kunna med Guds hjälp och tröst. — — —” Holaveden var sedan gammalt känd som tillhåll för stigmän och fredlöse. Något uppror blev det ej av den gången.

BY-, KVARN OCH KYRKVÄGAR

Från Svartorp kom i gamla tider en väg ned mot Bockamålen¹, varifrån den fortsatte mot Björstorp, Stutstorp och Amarp till Kikstorpsvägen, vilken ännu är enda farleden från kyrkan och mot Hökhult, Läckarp och Hulustorp nerför Strutsabacken till V. Holavägen. Norr om Amarp fortsätter en väg upp till Kämparp och Råmarp. Likaså går en gammal byväg från Hökhult till Knutstorp och en från Läckarp mot samma by. Från Läckarp leder också en byväg upp till Stibbarp och Vassarp. Dessa byvägar ligger helt i markägarnas underhåll.

Söder om kyrkan gick en gammal väg upp mot arrendatorsbostaden. Den finns ju fortfarande kvar till vissa delar. Vägen delade sig öster ut i två grenar varav en går till Gunnestorp och en gren gick mot Svineryd och fortsatte mot Slögestorp och Ingelycke och vidare österut. Den vägen var från början säkerligen endast en rid- och klövjestig och in i början på 1900-talet en ytterst primitiv kvarn- och kyrkväg. Krav på omläggning av denna väg hade framkommit vid flera tillfällen. En vägstämma den 31 aug. 1912 hade tillstyrkt anläggning av en allmän väg från Hakarps kyrka till Ramsjöholm. Den 11 nov. samma år beslöts av kommunalstämman, att om sträckningen toges över Svineryd, Slögestorp, Baggarp, Eskilstorp och Bockamålen, skulle socknen lämna fri jord, utan anspråk på ersättning. Vid en tidigare stämma hade ägarna av Stutstorp, Björstorp och Bockamålen föreslagit att vägen borde byggas över Kikstorp och Amarp förbi deras gårdar, alltså en omläggning av den gamla vägen, som gick fram här. Så kom den nuvarande Ramsjöholmsvägen att anläggas och kunde tagas i bruk efter några år.

Den 28 dec. 1912 beslöt kommunalstämman att ingå till länsstyrelsen med begäran om anläggning av en huvudväg från Petersberg

¹ Sedan 30 år ödeväg.

över Göransberg, Carlfors, Höggärdet och Tokarp till Romelsjö i Öggestorp. Tveta härads vägstämma avlog framställningen och beslöt i stället att anlägga Tenhultsvägen förbi Bråneryd upp genom dalen.

Efter första världskrigets slut följde några år av svår arbetslöshet. För att skaffa arbete sökte man olika möjligheter och då blev just vägfrågor aktuella. På hösten 1923 framkom ett förslag att anlägga en 4 m. bred väg ”från Egnahems nedre gata till Smedstorp och andra gårdar som komme att få nytta av vägen”. Kommunalfullmäktige anslog 3000 kr. och gårdsägarna 3000 kr. Kostnaden hade beräknats till 6000 kr. Dessutom åtaga sig ägarna av Smedstorp, Stibbarp och Låxarp att göra alla körningar för vägen utan ersättning. Så kom Smedstorpsvägen till 1924.

För Bråneryds vidkommande fanns en kyrkväg sedan gammalt som ännu finns kvar och går uppför branterna vid Bergastugan med förbindelse över Klevaliden.

Kvarnväg från Stensholms herrgård ledde ner till Strömma kvarn vid forsen där Stensholmsfabriken nu ligger. Över ån ledde under 1700-talets början ”en gångespång av tvenne syllar med ledstänger.” Ledaren av pappersbruket, Christoffer Lemchen, byggde bro över forsen, och vägen på andra sidan bron blev så även kyrkväg för folket från pappersbruket och traktens övriga invånare. Vägen finns ännu kvar och leder fram till vägskälet vid Lundaberget.

ÅDALSVÄGEN

Frågan om en väg utefter de brusande forsarna genom ådalen går långt tillbaka i tiden. På 1870-talet föreslog grundaren av Ebbes Bruk — 1873 — Carl Friedländer och prosten P. A. Almqvist, att man borde undersöka möjligheterna för en väganläggning i dalen. Ett kostnadsförslag på 55.000 riksdaler banco uppgjordes. Man drog sig tydligt för kostnaden, ty det dröjde åtskilliga år innan frågan åter kom på tal. År 1903 fördes ärendet på nytt fram av riksdagsman K. J. Gustafsson men utan resultat. År 1912 framlades ett förslag utarbetat av majoren i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen A. Blomberg, men detta gällde ej en väg genom Ådalen utan en omläggning av gamla Klevaliden, som skulle sänkas. Förslaget vann ingen framgång.

Det skulle dröja till den 1 sept. 1917 innan den verkliga framstötten gjordes för vägen genom Ådalen. Det var disponenten Oskar Bergström, Ebbes Bruk, som på en kommunalstämma den dagen föreslog att kommunen skulle anslå 200 kr. och begära ett anslag av 250 kr. från Huskvarna, 200 kr. från Lekeryd och Svartorp vardera och 150 kr. från Järnsnäs, för stakning av en väg genom Ådalen under förutsättning att vägen komme att gå norr om Huskvarnaån. Beslut härom fattades enhälligt av stämman.

Redan 1918 framlade kapten R. Ekvall ett förslag om anläggning av vägen på åns norra sida. På hösten 1921 beslöts att arbetet skulle utföras som nödhjulsarbete, sedan länsstyrelsen ålagt Huskvarna stad att deltaga i vägens anläggning inom stadsgränsen. Arbetet påbörjades i dec. 1921 och "Sveriges vackraste väg" kunde invigas av landshövding C. Malmroth den 11 nov. 1923. Arbetet hade utförts av arbetslösa från Hakarp och Huskvarna, vars antal tidvis uppgick till bortåt 200. Vägen hade dragit en kostnad av 467,000 kr. inberäknat förbindelsevägen upp till Egnahem. När det gällde namnet på den nya vägen tog sig lokalpatriotismen ett intressant uttryck, då det på ett sammanträde med kommunalfullmäktige i jan. 1923 föreslogs, att vägen borde kallas Hakarpsliden "eftersom förslaget om vägens byggande kommit från kommunen," eller borde den kallas Hakarps Ådalsväg. Det senare förslaget bifölls av fullmäktige, men vann ej framgång hos vederbörande myndigheter. Namnet blev Ådalsvägen, ehuru man i en del turistskrifter och tidningsnotiser kan få se namnet Huskvarna Ådalsväg.

I namnet på stigar, vägar och gator kan ibland glimtar ur bygdens historia skymta fram. Så är fallet t. ex. med Strutsabacken, den gamla nedfartsvägen till V. Holavägen. När soldaten Strutz avled 1844 byggdes en stuga i backen, där hans änka, Sara Stina, fick flytta in med sina barn. Stugan, som ännu finns kvar kallades Grönadal. Backen fick så sitt namn, Strutsabacken. Sara Stina avled 1876 och 1886 inflyttade skomakaren G. J. Engvall från Haurida. Namnet "Engvallastugan" kan man få höra av äldre infödingar, men Strutsabacken är fortfarande det officiella namnet, ehuru man vid motortävlingar för åtskilliga år sedan hittade på att kalla backen Norra Klevalliden.

I tätbebyggelsen har man sökt bevara gamla historiska namn, som påminner om människor och händelser i bygden och naturlivet. Så är fallet på Stensholmsområdet där man har sådana namn som Rambergsliden, som fått sitt namn efter släkten Rambergs stamfader, vilken var anställd vid pappersbruket från 1775 till 1834. Här skall anläggas Sten Bielkes väg, uppkallad efter riksrådet Bielke, som var ägare till det gamla slottet på holmen vid 1300-talets slut. Då vägen blir färdig skall den leda ut till den historiska slottsholmen. Rädishällvägen har uppkallats efter gården Rädishälla, som var det ursprungliga namnet på Stensholm. Strömmastigen erinrar om Strömma kvarn, som en gång fanns vid forsen. Från pappersbrukets tid kommer namnet Holländaregatan, syftande på de stora kar, "holländare," i vilka pappersmassan ältades. Naturlivet har också fått släppa till en del namn på vägar och stigar, av vilka en del omsider kommer att anläggas. Ex. härpå är Hasselbacken, Fasanstigen, Vipevägen och Lövsångarbacken.

I Ebbesområdet har bevarats namnet på den egentliga grundlägg-

ren av bruket, Carl Friedländer. Vägen heter Friedländers väg. Den gamla ö. Holavägens namn har också bevarats.

Stigar och vägar har i vår tid fått en helt annan karaktär än fordomsdags. Tack vare den ökade trafiken har de breddats och rätats och den idyll, som de slingrande vägarna gav åt landskapet är försvunnen.

Lennart Söderqvist.

Tokarps gård.

En gammal gårds öden

En av de äldsta och största gårdarna i socknen är *Stora Tokarp*. När gården först kom att bebyggas kan ej fastställas. Stenåldersfynd som gjorts i markerna vittnar om, att här funnits folk redan för åttskilliga tusen år sedan. Förleden i namnet är Toke, ett namn som ofta förekommer i medeltida handlingar och arp, som har uppstått genom

sammandrag av a + thorp. Tokarp betyder sålunda Tokes gård. Toke är utan tvekan ett hedniskt namn och kan vittna om att här fanns en gård kanske för tusen år sedan. I medeltida handlingar nämnes veterligen icke gården. Första gången man finner namnet är 1542 i Gustaf Vasas jordebok, där den står som nr 1 bland skattehemmanen i socknen. Agaren då hette Jonn, som innehade gården även 1548. Släktnamn förekom sällan bland allmogen i forna tider. År 1568—1571 är ägaren Isac Nilsson. Han fick uppleva den tunga beskattning som drabbade gården vid Älvsborgs lösen 1571 efter det nordiska sjuårskriget under Erik XIV:s tid, 1563—1570. Då freden slöts 1570 måste Sverige betala 150.000 riksdaler för att återfå fästningen Älvsborg. Det var en svindlande summa i en tid, då landet hade knappt en miljon inv. och var utarmat efter det långa kriget. För Tokarps vidkom-

mande blev skatten nog så betungande. På gården fanns vid beskattningen 4 oxar, 10 kor, 4 ungnöt och 7 får. Antalet hästar är ej angivet, men de värderades till 30 mark. Skatten bestämdes till 40 mark. Tokarp kom som nr nio i beskattningshänseende bland socknens gårdar. Skatten uttogs i form av tionde av värdet. För hela socknen uppgick skatten för "Alvsborgs lösen" till 869 mark. För belysning av hur tung skatten var kan nämnas att man på den tiden kunde få en tunna råg för 1 riksdaler och ett par oxar för 2 riksdaler, resp. 4 och 8 kr.

Efter Isac Nilsson är ägaren till gården Nils och 1588 en "Christoffer Oluffson i Tokarp". År 1631 blir St. Tokarp rusthåll och innehaves då av Jöran Nilsson. Under 1600-talets förra hälft skiftar gården ägare åtskilliga gånger. Den hade förut alltid ägts av ofrälse men 1645 äges den av en adelsman Isak Skytte. Han tillhörde den i många avseenden märkliga Skytte-släkten, som ägde åtskilliga gårdar i socknen, bl. a. Svineryd. År 1677 äges Tokarp av Jakob Skyttes arvingar, men såldes samma år med skatterätt till Måns Christofferson. 1689 bodde Arvid hammarsmed på gården. Han var anställd vid det av Erik Dahlberg samma år anlagda "bårebruket" i Huskvarna. Jonas Green innehade halva gården 1692 då han sålde den andra hälften till en kusin, Jonas Granbeck, som blev kyrkoherde i Urshult. Han blev ägare till hela gården 1696. Öster om mangårdsbyggnaden rinner Huskvarnaån och bildade där en strid fors, lämplig för kvarndrift. Här fanns också en kvarn omnämnd redan på 1500-talet (Tokarpa kvarn), "som kan brukas årligen med två par stenar". Bland folk från Tokarp finner man på 1700-talet Johan Bergström, som tillhörde "Krutstaten" i Huskvarna. Hans föräldrar bodde på torpet (Klippan) Berget under Tokarp.

En länsman Jonas Asperot ägde gården 1724, som han samma år bytte bort till "Capitainen välborne herr Erich Georg Walderström". Kapten Walderström var gift med Marja Ridderståhle. Hon var dotter till Håkan Ståhle, som deltog i slaget vid Lund 1676 och där räddade Karl XI genom att ge kungen sin egen häst om vilken Snoilsky sjunger: "Tag Blacken — han är blott av bonderas, men står sig båd' längst och bäst". Ståhle blev för denna bragd adlad Ridderståhle. Han var ägare till Riddersberg i Rogberga. Hästen nämnes ofta i Karl XI:s historia under namnet Brandklipparen. — Walderström avled 1730 och hans hustru 1731. Sterbhuset överlät Tokarp till den äldste av sönerna fältväbeln Lago Haqvin Walderström. Han var gift två gånger. I sista äktenskapet föddes Carl Johan Haqvin Wallerström 1795. Han blev kronofogde och från honom härstammar flera smålandsläkter på fädernet eller mödernet: Hjelmerus, Hellerström, Seth, Essén, Lindstam och Wallerström m. fl.

I slutet av 1700-talet ägdes gården av änkefru Maria Ulmgren och

1814 av sekreteraren Sam Oyens och hans hustru Maria Göthenstjerna.

År 1843 förvärvades Tokarp av boktryckare Jonas Peter Lundström. Han ägde också Göransberg, där han bodde från 1835 och var även ägare till Stensholms pappersbruk från 1835 till 1847. Han hade ett tryckeri i Jönköping, varifrån han utgav en mängd skillingtryck. Hans namn förekommer ofta i gamla sockenprotokoll. Han var bl. a. ledamot i den första "Skoledirektionen" från 1842 och deltog med ett levande intresse i socknens angelägenheter. Han utgav bl. a. Jönköpings tidning. Det var ett litet 4-sidigt blad, tryckt på papper från Stensholm. Hans son Johan Edvard Lundström blev den märklige anläggaren av Jönköpings tändsticksfabrik och uppfinnare av säkerhetständsticken. Han och brodern innehade Stensholms pappersbruk 1847—57.

Från 1863 kom Tokarp att innehas av samme ägare under 31 år. Det var sergeanten Casper Gustaf Leonard Stålhammar. Han tillhörde den gamla småländska krigarsläkten Stålhammar från Svenarum. Stamfadern hette Jöns Gudmundsson och blev adlad 1660. Han började som vallpojke och slutade sina dagar år 1701 som överste för Smålands ryttnare.

Gustaf Stålhammar var född 1824 och blev volontär vid Jönköpings regemente 1841, där blev han furir 1844. Efter 10 års tjänst tog han 1854 avsked med sergeants grad och anställdes som förvaltare på Aljö gods, Tyresö. Han var gift med Vilhelmina Branting, dotter till fältkamreraren Per Branting, tillhörande den kända släkten med samma namn. De hade sonen Per Gustaf, död vid sex års ålder 1864 och en dotter Ida Lovisa, död 1870 endast 10 år gammal.

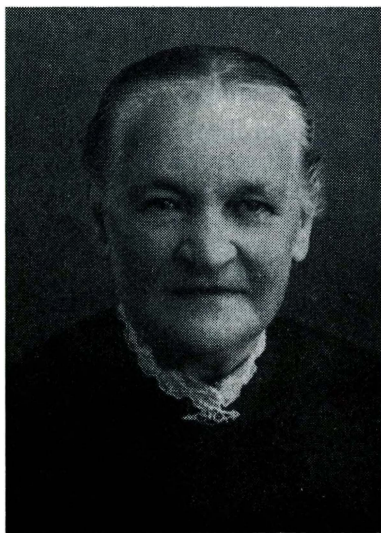
Stålhammar var en skicklig och intresserad jordbrukare. Härom vittnar bl. a. en egenhändigt skriven bok om allt som berör ett rationellt drivet jordbruk. Boken som är skriven med Stålhammars förnämliga stil är i folio och omfattar ej mindre än 188 sidor. Som ex. på bokens innehåll skall här lämnas några rubriker på en del avdelningar: Om höstplöjning och alfplojning, Om trädesbruket, Ogräsens utrotning, Sädens sjukdomar, Rost och mjöldryga, Wäxelbrukets grunder, Om hafreodling, Ärter, Korn, Wicker, Rotfrukter och dess fodervärde, Om potäter, Rofvor, Hvitbetor, Klöver, Luzern, Gräsarter, Grunddikning. Han fortsätter sedan i den märklige boken att skriva om Boskapsskötsel och förädling. Stålhammar tycks, vad som framgår av den omfattande boken, haft ett särskilt intresse av djurförädling. Allt som rörde jordbruket intresserade honom. Han skriver även om jordbruksredskapen under rubriken Plogens Konstruktion och andra redskap. Märkligt nog förekommer intet i boken om skogsvård.

Boken vittnar om en person som helt gick in för sitt yrke. Men han

hade även andra intressen. Han deltog mycket i socknens angelägenheter. Så var han bl. a. ordf. och kassör i fattigvårdsstyrelsen åren 1864—1878.

Den gamla "knippehammaren" som anlagts av Helena Hägerflyckt 1690 vid forsen på Höggärdet intill Tokarp, upphörde med sin tillverkning någon gång på 1800-talet. Vattenkraften kom på nytt att utnyttjas. År 1874 fastställdes av Kungl. maj:t bolagsordning för Carlfors AB, som "hade till ändamål tillverkning av träpappersmassa eller produkter därav". Bolaget bildades av Gustaf Stålhammar på Tokarp, godsägaren F. W. Laurin på Stensholm och fabrikören Carl Friedländer, från vilken namnet Carlfors härledes. Stålhammar blev ledare för företaget med en årslön av 500 kr. Trämassan såldes till Stensholms pappersbruk och då detta brann ner 1889 var också mas-safabrikens förnämsta köpare ur tiden. Företaget vid Carlfors upphörde efter något år och 1898 övergick bolaget till framställning av de första bronsfärgerna i vårt land och blev Carlfors bronsfabrik. Då var Stålhammar ur tiden. Han avled den 1 juni 1894. På Tokarp bodde under flera år en syster till Stålhammar, Laura Maria Teresia och en syster till fru Stålhammar, Elin Jeanette Branting. De båda gamla damerna avled båda år 1900, den förra den 7 och den senare den 20 mars.

År 1892 utarrenderades Tokarp till lantbrukaren C. J. Abrahamsson från Bogla i Rogberga. I honom fick ägaren en värdig efterträ-

Matilda Abrahamsson

C. J. Abrahamsson

dare för gårdens skötsel. Han kom att inneha gården som arrendator till 1910 då han blev ägare till den. Abrahamsson var gift med Matilda Catharina Johansdotter. De hade fem söner och tre döttrar. Äldste sonen, Karl blev skolföreståndare i Borås, dottern Hanna gift med Oskar Karlsson, antälld vid H. V. A., Ludvig också anställd vid H. V. A., Hedvig gift med lantbrukaren Aron Jonsson i Ubbarp i Rogberga, Agnes småskollärlarinna vid Nordskogen i Hakarp, död 1919, Arvid lantbrukare i Värmland, David, som blev ägare till Tokarp 1945 och Sixtus, ingenjör vid S. J. elektrotekniska byrå, Stockholm, död 1915.

År 1896 inköptes St. Tokarp av riksdagsman P. M. Söderberg på Rosendala. Han ägde även Hakarps säteri och Göransberg och var vid sekelskiftet socknens största jorddrott. Då han avled 1908, gick Tokarp i arv till hans brorson, Henrik Svensson, som sålde den till C. J. Abrahamsson 1910. Abrahamsson avled 1924 och gården inköptes 1928 av sonen David Abrahamsson och hans hustru Lotten Björkman. David Abrahamsson avled den 23 nov. 1945 och redan i dec. samma år gick gården i köp, då den såldes till direktören Simon Lindholm i Eksjö. Han arrenderade gården till Gustaf Bergström. Efter arrendetidens slut 1956 har den gamla märkliga gården legat öde. Tokarp är en av de största gårdarna i socknen. Hela arealen är 180 h. omkr. 360 tunnland, varav 125 ha är skogsmark. Taxeringsvärdet är 198700 kr.

Vi har följt den gamla gårdens öden med dess skiftande ägare genom tiderna. Nu ligger den vanhävdad och i fullständigt förfall både vad byggnader och de stora åkerfälten beträffar, och dock har här genom släkte efter släkte idoga smålänningar genom strävsamt arbete fått sin utkomst. Nu frågar vi, vi Hakarpsbor. Kommer han inte snart den man, som på nytt kan ge rykt och ans åt det gamla Tokarp.

Lennart Söderqvist.

Torpängen.

Torp och backstugor under Stora Tokarp

Av *Ivar Meurling*

HÄGNEN.

På höjden c:a 600 m SÖ om gården låg torpet Hägnen. Stugan hade en storlek om 8,7 x 5,5 m och innehöll ett rum och kök samt var placerad med framsidan mot öster. Den hade troligen uppförts i mitten av 1700-talet. År 1769 uppgives Peter Hansson och hans hustru Maria Persdotter vara boende där.

Hägnen brukades av dagsverkstorpere till 1897, de två sista åren av torparen på Berget, Johan Edvard Svensson, vilken brukade jorden i s. k. fråbruk, d. v. s. han bodde kvar på Berget men brukade samtidigt jorden på Hägnen. Efter 1897 lades den odlade jorden under gårdens eget bruk och stugan, som då var ganska dålig, uthyrdes några år som bostad åt en arbetskarl med familj. Den revs 1906 sedan den ett par år stått öde och obeboelig.

1783—1799.

Torparen Mattes Olofsson f. 1752
h. Lisa Johansdotter f. 1756
d. Maria f. 1788
s. Jacob f. 1796

1800—1807.

Torparen Måns Bengtsson f. 1770
h. Sara Nilsson f. 1776
d. Maja f. 1801
d. Catharina f. 1805 9/12
d. Stina f. 1807 23/10

1808—1810.

Torparen Sven Pettersson f. 1774
h. Catharina Jonassdotter f. 1774
s. Johan Peter f. 1811 8/1

1811—1813

Torparen Lars Fredrik Jonasson
f. 1783 15/10
h. Maria Johansdotter f. 1790 8/4
s. Johannes f. 1810 21/4
d. Sara f. 1813 5/10

1814—1824.

Torparen Nils Jönsson f. 1758 6/8
h. Christina Hansdotter f. 1768 1/10

1825—1826.

Torparen Jonas Nilsson f. 1796
17/9
h. Lena Jonassdotter f. 1798 8/7
d. Lena Stina f. 1828 8/7
s. Peter Johan f. 1830 23/7
d. Carolina f. 1833 7/10
s. Gustaf f. 1837 9/6
d. Sofia f. 1841 7/5
s. Anders f. 1845 23/7

1826—1829.

Torparen Per Johan Sjöberg f.
1826 7/5
h. Johanna Olofsdotter f. 1832 9/11
s. Carl Gustaf f. 1874 9/3

1890—1893.

Torparen Alfred Pettersson f. 1861
10/3

h. Mathilda Svensdotter f. 1862 23/1
s. Axel Hjalmar f. 1883 3/11
s. Olof Emanuel f. 1885 10/7
s. Knut Erik f. 1887 18/3
d. Edit Adina Elisabet f. 1892 15/1

1894—1895.

Torparen Anders Johan Bengtsson
f. 1861 16/1
h. Maria Kristina Johansdotter f.
1861 3/5
d. Johanna Elisabet f. 1891 17/12
s. Gustaf Johan Emanuel f. 1895
21/8

SLÄTTEN.

Torpet Slätten låg väster om torpet Hägnen och intill vägen som leder mot Berget och Torparängen. Det har troligen anlagts i början av 1700-talet och revs omkring år 1840.

—1765.

Torparen Anders Johansson f. 1711
16/3
h. Annika Svensdotter f. 1709 18/6

1766—1767.

Torparen Carl Nilsson f. 1708 24/2
h. Maria Jönsdotter f. 1724 24/6

1768—1770.

Torparen Per Bengtsson f. 1724
h. Maria Andersdotter f. 1728
d. Merta f. 1762

1771—1793.

Torparen Nils Hansson
h. Judith Andersdotter
d. Margreta

1794—1808.

Torparen Peter Ljungdahl f. 1766
h. Maria Jönsdotter f. 1772
d. Cathrina f. 1796 14/2
s. Anders f. 1798 15/9
s. Johannes f. 1801 4/3
s. Lars f. 1804 4/2

1809—1813.

Torparen Nils Gummesson f. 1778
26/12
h. Stina Andersdotter f. 1779 1/10
d. Ingrid Stina f. 1809 11/10
s. Gustaf f. 1812 1/8

1814—1822.

Torparen Anders Jonasson f. 1763
24/4
h. Maja Månsdotter f. 1755 11/9

1823—1840.

Torparen Johan Anders Svensson
f. 1792
h. Britta Månsdotter f. 1798 23/12
s. Anders f. 1820 9/3
s. Carl f. 1822 23/8
d. Johanna f. 1824 11/6
d. Maja f. 1827 25/6
s. Gustaf f. 1831 7/5
d. Lena Stina f. 1834 29/7
s. Fredric f. 1837 5/3
d. Sophia f. 1839 30/9

BERGET.

Torpet Berget var ryttaretorp till rusthållet nr 38 Stora Tokarp. Det har troligen uppbyggts i slutet av 1600-talet och kallades då Klippan vilket namn senare ändrades till Berget. Efter 1700-talets mitt förekommer endast namnet Berget. Ryttaren på torpet tjänade under Smålands Cavalleri men då halva detta regemente 1812 överfördes till Smålands Grenadierkår blev även ryttaren på Berget överförd dit. Han var sålunda icke längre beriden utan hörde till fotfolket och kallades grenadier. Dessa ansågs stå högre på rangskalan än en vanlig soldat ty till grenadier uttogs endast de längsta och ståtligaste knektarna. Tidvis kunde knekttjänsten vara vakant varför torpet under sådana perioder utlämnades som dagsverkstorp. Vilka som varit de första ryttarna på detta torp har ej kunnat utforskas men i början på 1700-talet omtalas ryttaren Nils Tollander och hans hustru Anna Nilsson med dottern Sara vara boende där och en tid därefter torparen Mikael Johansson och hustru Maria Håkansson med sonen Johan. Säkrare uppgifter finnes från mitten av 1700-talet då socknens första husförhörlängder upprättas. Den förste däri upptagne såsom bosatt på Berget var ryttaren Jonas Snygg. Den siste torparen som bodde på Berget och även brukade torpet var torparen Johan Edvard Svensson. Sedan han 1897 lämnade Berget och flyttade till Risängen under Göransberg uthyrdes torpstugan till bostad och jordbruket lades under gårdens eget bruk. Stugan står ännu kvar och användes nu till sommarställe.

—1765

Ryttaren Jonas Snygg f. 1728
h. Kirstin Månsdotter f. 1727 24/11
d. Cathrina f. 1755
s. Per f. 1763 5/8

1765—1773.

Torparen Johan Johansson f. 1730

3 10

h. Maria Bengtsdotter f. 1727
s. Daniel f. 1765 27/10
s. Bengt f. 1769 5/3

1783—1793.

Ryttaren Staffan Tholander f. 1741
h. Cathrina Persdotter f. 1748

1794—1808.

Ryttaren Sven Tolander f. 1757
h. Stina Abrahamsdotter f. 1761
d. Stina f. 1787
d. Britta Lisa f. 1791
s. Johannes f. 1794
s. Anders f. 1797
s. Gustaf f. 1802 21/3

1809—1839.

Dragonen Anders Todt f. 1784 14/5
h. Cathrina Magnusdotter f. 1777
19/4

1840—1865.

Grenadieren Peter Sandahl f. 1817
5/6

h. Cathrina Andersdotter f. 1811

22/12

s. Johan f. 1840 21/8

d. Tilda f. 1843 26/8

s. Anders f. 1846 26/1

s. Carl Magnus f. 1849 26/2

d. Maria Lovisa f. 1853 20/1

d. Johanna f. 1856 7/4

1883—1887.

Grenadieren Clas Bark f. 1858 16/10

h. Ida Johanna Johansdotter f.

1849 12/1

d. Maria Davida f. 1881 4/10

1890—1891.

Torparen Karl Gustaf Emanuel

Pettersson f. 1862 22/12

h. Anna Lovisa Johansdotter f.

1856 12/11

d. Anna Kristina f. 1887 26/3

d. Maria Elisabet f. 1889 14/3

1892—1897.

Torparen Johan Edvard Svensson

f. 1858 6/4

h. Anna Maria Johansdotter f.

1854 28/11

s. Gustaf Emil f. 1880 10/7

s. Karl Hjalmar f. 1882 30/7

s. Axel Wilhelm f. 1884 17/7

d. Hanna Kristina f. 1886 1/9

s. Johan August Valdemar f. 1888

19/11

d. Hulda Elvira f. 1891 6/2

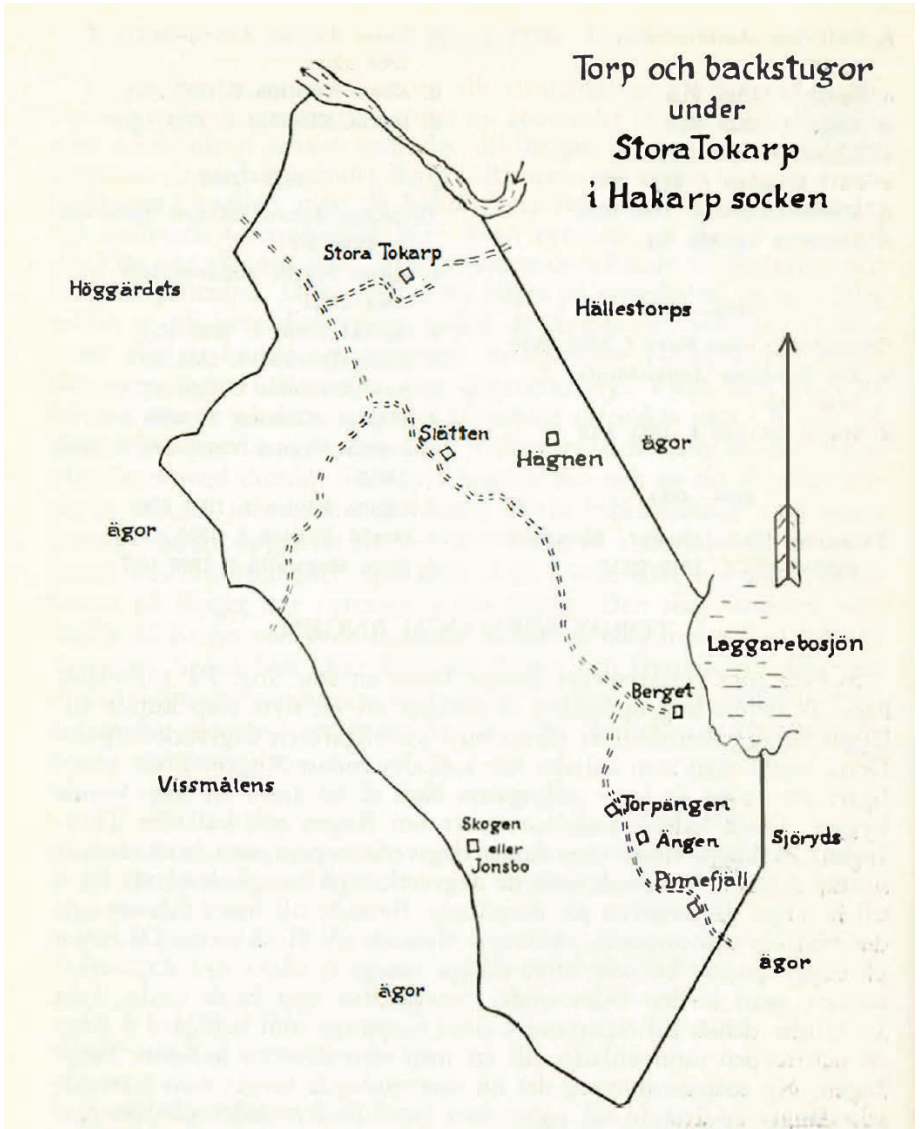
s. David Fritiof f. 1893 16/10

d. Olga Ragnhild f. 1896 16/7

TORPÄNGEN OCH ÄNGEN.

Sydväst om ryttaretorpet Berget fanns en stor äng. På 1780-talet hade av denna äng uppodlats så mycket att ett nytt torp kunde anläggas och gården sålunda förses med ytterligare en dagsverkstorpare. Detta första torp som anlades här kallades endast Ängen. Efter ytterligare ett 10-tal år hade odlingarna ökat så att ännu ett torp kunde byggas. Detta lades omedelbart norr om Ängen och kallades Torpängen. På bägge dessa torp fanns dagsverkstorpare som brukade var sin del och såsom arrende utförde dagsverken på herrgården ända fram till år 1890 då torparen på Torpängen flyttade till Stora Kleven under Hakarp och torparen på Ängen flyttade till Huskvarna. Då husen på bägge torpen började bliva dåliga antogs ej några nya dagsverkstorpare utan jorden lades under herrgårdens eget bruk under fyra år. Under denna tid reparerades såväl torpstuga som ladugård å Ängen och torpen sammanlades till ett torp som därefter kallades Torpängen. Ny torpare övertog det nu sammanlagda torpet men stannade icke längre än åtta år till 1902. Åter lades jorden under gårdens eget bruk. Någon dagsverkstorpare har icke därefter varit bosatt på Torpängen. År 1913 utarrenderades torpet mot penningarrende, först under en femårsperiod till Emil Johansson och därefter under ytterligare en femårsperiod till Ernst Andersson. Han var den siste brukaren som bodde på Torpängen ty jorden brukades senare till gården, de senare åren såsom betesmark. Sedan torpen sammanlagts användes stugan på det ursprungliga torpet Torpängen till bryggghus, slaktbod

Torp och backstugor under Stora Tokarp i Hakarp socken

och till kokning av svinpotatis till den år 1921 förstördes av eldsvåda.

Stugan på torpet Ängen finnes ännu bevarad och användes nu till sommarställe. Den torde vara den äldsta ännu bevarade torpstugan inom socknen, byggd i början av 1780-talet och försedd med kor-knutar. Taket har ännu kvar sin ursprungliga täckning, näver och torv, men vid senare restaurering har ytterligare pålagts taktegel.

ÅNGEN.

1783—1793.

Torparen Gudmund Hellqvist f. 1726
h. Lisa Svensdotter f. 1720
s. Anders f. 1759

1794—1809.

Torparen Johannes Persson f. 1769
h. Maria Persdotter f. 1768
s. Peter f. 1797 25/10
s. Daniel f. 1799 31/10
d. Maria f. 1802 26/6
d. Stina f. 1804 26/6
d. Lena Catharina f. 1807

1810—1820.

Torparen Isac Jönsson f. 1756 28/10
h. Annica Johansdotter f. 1756 26/6
d. Maja f. 1792
s. Jöns f. 1798 9/10

1820—1833.

Torparen Sven Jönsson f. 1784 18/8
h. Lena Andersdotter f. 1787
s. Anders f. 1816 3/1
d. Maja Lisa f. 1817 16/12

s. Carl f. 1820 24/9
s. Jaen f. 1823 5/9
d. Sara Stina f. 1829
s. Anders f. 1832 15/12

1834—1858.

Torparen Jonas Månsson f. 1801
14/10
h. Anna Nilsson f. 1798 5/5
d. Maja Lena f. 1831 19/8
s. Johan f. 1831 19/8
d. Johanna f. 1836 7/12
s. Nils Magnus f. 1839 12/9

1858—1890.

Torparen Gustaf Aron Eriksson f. 1833 11/6
h. Johanna Jonsdotter f. 1836 7/12
s. Johan Alfred f. 1858 28/8
s. August Vilhelm f. 1860 29/11
s. Johan Fredrik f. 1862 26/7
d. Thilda Maria f. 1864 5/9
d. Johanna Christina f. 1866 13/9
s. Carl Theodor f. 1868 16/9
s. Sven Alfred f. 1871 23/9
s. Clas Henning f. 1873 14/5
d. Ellen Elisabet f. 1878 16/10

TORPÅNGEN.

1794—1801.

Torparen Håkan Svensson f. 1754
d. 1801
h. Kierstin Johansdotter f. 1751
11/9
d. Ingeborg f. 1795

1801—1813.

Torparen Per Jacobsson f. 1770
11/8

h. Kierstin Johansdotter f. 1751
11/9

1813—1818.

Torparen Jöns Zackrisson f. 1767
h. Sara Stina Andersdotter f. 1780
8/1
d. Stina f. 1801 3/9
d. Maja Lisa f. 1805 26/2
s. Carl Johan f. 1812 8/12
s. Anders f. 1815 9/11

1819—1824.

- Torparen Samuel Månsson f. 1792
16/11
h. Maria Jaensdotter f. 1794 3/12
s. Per f. 1817 29/9
s. Magnus f. 1819 8/1
d. Maja f. 1820 24/12
d. Carin f. 1822 16/2
s. Anders f. 1823 16/4

1825—1838.

- Torparen Jonas Nilsson f. 1790 6/9
h. Maja Månsdotter f. 1794 28/12
s. Jonas Anders f. 1817 4/4
s. Carl f. 1825 22/4
s. Gustaf f. 1829 24/12
s. Anders f. 1834 1/2
s. Fredric f. 1837 24/7

1839—1852.

- Torparen Sven Svensson f. 1811
25/10
h. I Maja Svendsdotter f. 1807 10/3
d. 1850 14/12
i. Sven Johan f. 1835 30/4
s. Carl August f. 1840 6/2
d. Mathilda Elisabeth f. 1844 16/10
h. II Lena Larsdotter f. 1821 23/8

1853—1858.

- Torparen Johan Jonasson f. 1831
13/8
h. Lena Lisa Andersdotter f. 1822
s. Johannes August f. 1852 29/8
s. Anders Johan f. 1855 21/8
s. Oskar Vilhelm f. 1858 4/4

1859—1862.

- Torparen Carl Olofsson f. 1834 2/11
d. 1862 25/4
h. Maja Lisa Jakobsdotter f. 1824
3/9
d. Albertina Vilhelmina f. 1859
17/8

1862—1869.

- Torparen Johannes Jonasson f.
1837 12/2
h. Johanna Mathilda Ljungqvist f.
1845 8/10
s. Johan Alfred f. 1865 3/7

1869—1890.

- Torparen Johannes Magnus Svensson f. 1840 6/12
h. Mathilda Sophia Johannesdotter f. 1843 16/5
d. Anna Christina Josephina f.
1869 21/8
s. Carl Gustaf f. 1872 13/1
s. Gustaf Emil f. 1873 29/7
d. Ida Mathilda f. 1877 14/3
d. Augusta f. 1880 1/9
d. Amanda f. 1880 1/9
d. Selma Gustava f. 1883 4/9
d. Ester Ottilia f. 1887 10/1

1894—1902.

- Torparen Ejlert Svensson f. 1864
31/12
h. Maria Lovisa Rosa f. 1858 2/11
d. Anna Maria f. 1891 18/9

PINNEFJÄLL.

Omkring 300 m sydöst om Torpängen låg torpet Pinnefjäll. Stugan som torde ha uppförts 1836 hade en längd av 8,5 m och en bredd av 5,5 m. Den förste torpare som bodde där var Jacob Mattisson. Han var son till torparen på Hägnen, Mattes Olofsson och brukade

torpet till 1859 då till ny torpare antogs Sven Olofsson från Barke-ryd socken. Denne innehade torpet till 1865 då grenadieren Peter Sandahl flyttade från soldattorpet Berget och bosatte sig på Pinnefjäll och troligen brukade bägge torpen. Han fick avsked som grenadier 1869 och dog 1872. Den efterlämnade familjen fick bo kvar i stugan men torpets jord sammanlades med det intilliggande torpet Ängen. Kommunen fick nu bidra till familjens uppehälle och då den i närheten belägna, av kommunen ägda, backstugan Jonsbo 1889 blev ledig uppläts denna åt dem till bostad. Stugan på Pinnefjäll revs året därpå.

1836—1859.

Torparen Jacob Mattisson f. 1796
7/7
h. Anna Greta Magnidotter f. 1790
3/6
d. Lena Stina f. 1822 9/2
d. Maja Lisa f. 1824 3/9
s. Sven Magnus f. 1829 31/1
d. Eva Carolina f. 1833 27/1

1859—1865.

Torparen Sven Johan Olofsson f.
1828 15/5
h. Maja Lisa Carlsdotter f. 1818
21/5
s. Carl Johan August f. 1860 21/10

1865—1889.

Grenadieren Peter Sandahl f. 1817
5/6 d. 1872 28/9
h. Catharina Andersdotter f. 1811
22/12
s. Johan f. 1840 21/8
d. Mathilda f. 1843 26/8
s. Anders f. 1846 26/1
s. Carl Magnus f. 1849 26/2
d. Maria Lovisa f. 1853 20/1
d. Johanna f. 1865 7/4

SKOGEN ELLER JONSBO.

Då ryttaren på Berget, Sven Tolander, år 1808 erhöll avsked som ryttare och sålunda måste flytta från sitt torp uppstod problem var han och hans familj skulle få bostad. Det var gårdens skyldighet att hålla bostad åt knekten sedan han ej längre kunde tjäna för sitt torp och samma var skyldigheten mot dagsverkstorparna när de icke längre kunde göra dagsverken på herrgården. Kommunen bidrog med hjälp till mat och kläder åt dem som icke genom eget arbete kunde skaffa sig detta men bostaden ansågs gården kunna svara för.

På Stora Tokarp fanns vid denna tid flera som var i trängande behov av bostad. Före torparen på Hägnen, Mattes Olofsson och hans hustru hade i flera år bott inhyses hos andra som själva voro i behov av utrymmet. Följden blev att en backstuga uppsattes i skogen väster om Torpängen och nära gränsen mot Vissmålen. I denna stuga fick

Sven Tolander och hans familj om hustru och tre barn, Mattes Olofsson med hustru samt en änka Elin Larsdotter med dottern Cathrina samsas om utrymmet i stugans enda rum. Det hette att de "bodde på skogen" varför stugan här infördes i kyrkböckerna under namnet Skogen. På 1820-talet träffar man på andra f. d. torpare boende där, men på 1840-talet och början av 1850 står stugan obebodd, säkerligen därför att den var obeboelig.

Omkring stugan fanns en liten uppodlad åkerlycka och denna brukades av torparen på Ängen, Jonas Månsson. Då han 1858 lämnade sitt dagsverkstorp hade han på egen bekostnad åter gjort stugan på Skogen beboelig, troligen även tillbyggt den ty den hade nu en längd av 8 meter. och en bredd av 4 meter. Detta blev för honom en bra undantagsstuga men han var icke belåten med att den kallades Skogen varför han på husförhöret begärde att få den kallad Jonsbo vilket även infördes i husförhörlängden. Men det gamla namnet var svårt att få bort, den kallades även i fortsättningen ofta för Skogen, i synnerhet i dagligt tal.

Trots att Jonas Månsson hade byggt en ladugård där han kunde få plats med en ko till vilken han i kärr- och mosslaggar fick slå gräs till vinterfoder, kunde han icke i längden klara sitt och hustruns livsuppehälle. Sedan de bott på Jonsbo i tio år och hustrun under denna tid varit sjuklig, nödgades Jonas Månsson begära fattighjälp av kommunen. Denna beviljades på det villkoret att allt vad han ägde skulle överlåtas på kommunen. En bouppteckning upprättades där allt antecknades och värderades. Då det kan vara av intresse se vad en torpares hem bestod av intages denna handling här i sin helhet:

Enligt Kommunalnämndens beslut af den 21 Juni § 1. 1869 att hålla Bouppteckning hos f. d. Torparen Jonas Månsson på skogen under Str Tokarp, hvilken till Hakarp sockens Fattigvård lemnadt all sin och sin Hustrus egendom för erhållande af full Fattigstat för sin sjuka hustru som äfven då behofvet det påkallar för egen person.

Rmt	3	2	1	Rmt
En stugobyggnad	30		2 Spinrockar 1	
en Ladugårdsbyggnad med vedskul	20		nystvinda 1 Harvel	75
ett Hemlighus	2		6 sty Butheljer	40
Möbler			6 sty nafrar 15 Diverse	
en Chifunger	2	50	höflar 2 ne Sågar 12 sty	
en Dragkista	1		Hugugjern 1 Borrsläng med	
4 sty. Bord	3	50	Borr 1 Bandknif 1 Cirkel 1	
en Dragsång en Soffa	4		Ritmått 1 Lodstock	
2 ne Styrstolar o någr taflor	1	50	1 Ritmått 1 Lodstock 1 me-	
2 ne Sty. Skåp	2		de	5
1 Klocka med trädverk	50		1 Höfvelbänk	50
1 Spegel	50		2 ne Wedyxor 1 Skrädyx 1	
Diverse	25		Handyx och 1 Taxla	2 50
1 Drickepan	1		1 Jernspet 2 ne Spadar	1 50
1 vattenså 4 ämbar 4 byttor	2		2 ne Liar 1 Skära	50
2 Grytor med lock 1 jernskopa	50		1 dragkärra 1 madvagn	1 75
1 stekpanna 1 brandiring	2		1 ärgkrok 1 slipsten 1	1 25
1 Vattenskopa 1 munikplåt	25		Ko	30
1 Kaffekokare 1 panna af kop	1		2 ne Walmarsrockar	6
4 Sty bleckbunkar 1 hink	1		3 par byxor 4 västar 1 Hat-	
1 Qvarter 1 rifjern 1 tratt	50		tar	5
2 par kaffekoppar 1 mugg	50		6 sty Skortor	3
1 r2 Dusin porcelins tallrikar	25		1 par stöflar	2 50
1 Thebricka 1 Strykjern o lod	25		Strumpor vantar handskar	
2 trädbunkar några stenkärl	50		och Halsdukar jemte	
1 Kista 4 sty Skriin			kragar	1 50
1 Bakbord 2 ne tråg	75		3 sty Klädningar	3
2 ne Mjölkinmor 2 ne Sadeslärar och några Smärre Laggkär	50		6 sty nästdukar	1 50
1 Ressel 3 såll 2 korgar	3		2 ne förkläden	75
	75		6 sty Lintyg	2
	2		1 par känger	1
	1		Handskar och vantar	
			3 Sangtäckten 3 sty Lakan	50
			2 ne dynor och madras	2
			Diverse byckor	2
				3
			Summa Rid Rmt	165 65

Sälunda upptagett och verderatt
Höggärdet den Juni 1869.

ARVID JOHANSSON

Jonas Månssons hustru dog 1871 och han själv 1889. Då stugan, vilken nu ägdes av kommunen, blev ledig fick förre grenadieren Peter Sandahls änka Catharina Andersdotter med barn Matilda, Anders och Karl Magnus inflytta där då de redan tidigare beviljats fattighjälp. Catharina Andersdotter dog där 1897 och hennes bägge söner flyttades till fattighuset St. Ekeberg 1903. Stugan, som nu av kommunen sålts, nedrevs och virket togs till hjälp då fastigheten Fagerslätt 1:42 uppfördes.

Ryttaren Sven Tolanders odling i skogen finnes ännu kvar, den kallas nu Sandalslyckan och resterna av en källare samt några tomtstenar minner om stugan.

Familjen C. J. Abrahamsson.

Ett dystert krigsminne

Finska kriget 1808—1809 kom också att på ett makabert sätt beröra Hakarps socken. Gustaf IV Adolf hade på våren 1808 utfärdat ett dekret enl. vilket alla vapenföra ynglingar mellan 19 och 25 år skulle kallas under fanorna och bilda det s. k. lantvärnnet. Så samlades under högsommaren 100.000 unga män att hjälpa till med landets försvar. Men det blev rena tragiken. Det saknades vapen och kläder. Ynglingarna kom i sina enkla sommarkläder. I kronans förråd fanns uniformar för endast ett par tusen man. Förläggningen var ohälsosam, där den ordnades i stora jordhyddor och på senhösten 1808 började sjukdomar härja. När Hakarpsborna fick spörja i vilket namnlöst elände de stackars lantvärnsynglingarna befann sig, vilka under högsommaren i stor hast utskickats till landets försvar, skyndade de, att så fort som möjligt ihopskjuta frivilliga gåvor till vinterkläder åt dem. Ynglingarna hade gått ut i tunna sommarkläder, och så kom höststormarna och vintern. De fattiga mödrarna gräto över att de ej på ringaste vis kunde skaffa litet varma vinterkläder åt sina i fält varande söner. Nu tog kyrkoherden Johan Filén hand om beklädnadsfrågorna och "fick ihop en ej ringa summa," men då den befanns otillräcklig, höll han en sockenstämma den 20 nov. 1808, där man överlade om det behjärtansvärda ändamålet. Församlingen beslöt att med nödiga kläder "förse 10 ynglingar af lantvärnnet, som förra sommaren bortgingo." Beklädnaden skulle bestå av "Råck, wäst, byxor, skjorta, strumpor,, vantar och snösockor. Kan sammanskottet från aug. ej förslå till skor, vill församlingen bestå även skor".

Man fördelade omsorgen om ynglingarna på följande sätt: Hans Ryman beklädes av Huskvarna, Bråneryd och Gunnestorp, Sven Sten av Rosendala, Brunnstorp och Smedstorp, Sven Rosendal av Vassarp, Stibbarp och Hulustorp, Johannes Ram, Lexarp, Hökhult, Knutstorp, Råmarp, Amarp, Kämparp, Stutstorp och Björstorp, Modig av Boc-kamålen, Baggarp, Slögestorp, Svinryd och Kikstorp, Karl Tapper, Raten (Dalskog) och prästgården, Nils Blom, Hakarps säteri, Måns Jönsson och L. Lemchen, Stensholm, L. Tokarp, St. Tokarp och Fager slått och Johan Jakobsson, Göransberg och Höggärdet.

Det blev ingen glädje med den behjärtansvärda åtgärden. Innan kläderna hunnit anskaffas hade ynglingarna frusit ihjäl i sina tunna kläder eller omkommit genom fältsjukan, som härjade fruktansvärt i lantvärnnet. I sept. 1809 överlade man på Ingaryds tingsställe i Rogberga, vartill man skulle använda de medel, som influtit för de försålda kläderna, som ej kommit till användning. Hur de 10 ynglingarna slutade sina dagar torde väl aldrig bli klarlagt. Troligen återsåg ingen av dem hembygden.

L. S.

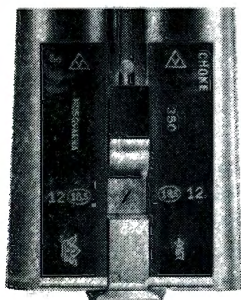
Register öfver de hittills utkomna krönikorna:

	Sid.
1947. Föreningens grundande	4
Hakarps socken med församlingsupp.	8
Församlingsstyrelse och föreningar	11—38
Ett märkligt fynd	38
En författarinna	39
1948. Föreningens förste ordförande	6
Orgelinvigning i Hakarp	14
CaCrIfors — ett st. kulturhistoria	21
Luffare och tiggare i Hakarp	26
En prost i förra seklet	28
En stockmakares minnen	31
På Hakarps kyrkogård	34
Beskrivning om Hakarps socken — Ståhl	37
1949. Märkliga kyrkohögtider 1949	10
Den frikyrkliga verksamheten	16
Hakarps första pensionärshem	18
Rädishälla—Stensholm	21
Hakarps sockens magasinsskassa	32
Sockenstuga och skolhus	36
En arbetets veteran	42
Brunnstorp, en minnesrik gård	44
Vårblommor i Brunnstorpsbackarna	50
1950. Hakarps prästgård	14
Hakarps missionsförsamling	18
Söndagsskolan	19
Den sociala hälsovården	22
Stiftelsen bostadshus i Stensholm	25
Ebbes bruk, ett stycke kulturhistoria	28
Skomakarpojke — professor	38
Egnahem	51
Midvinterblotet	54
1951. Shoddyfabrik och benstamp	18
Torp och backstugor under Stensholm	23
1952. Klinten	15
Bråneryd	18
Klockare i Hakarp	32
E. G. Zueckfeldt	39
Två brev från professor Linderholm	45

	Sid.
1953. Ur skolans historia	15
Torp och backstugor under Bråneryd	27
Ett barndomsminne	38
Ett märkligt fornynd	44
1954. Gunnar Salomonsson	14
Ett industriöde	19
Gamla hedersmän	21
Fattigvård i gamla tider	23
Gamla seder och bruk	30
Torp och backstugor under Hakarps säteri	41
Hakarps sjukkasse 1934—1954	65
1955. Stensholmsfabriken åter i gång	5
Hakarps sockens ortnamn	15
Skolan under de sista 70 åren	70
Torp och backstugor under Göransberg	41
1956. En gammal kollektåv	7
Diakoni i Hakarp	9
Stigar och vägar i bygden	17
En gammal gårds öden	25
Torp och backstugor under Stora Tokarp	30
Ett dystert krigsminne	41

Beträffande uppgifter om församlings- och kommunala för-hållanden hänvisas till resp. årgångar.

ett signerat vapen med garanterad kvalitet - Husqvarna Hammerless

 = Statligt märke

 = Husqvarna-märken

Signerat kvalitet

Varje Husqvarna Hammerless — vilken prisklass Ni än väljer — är tillverkat med all den precision som högkvalificerat hantverk innebär. Som bevis härpå slår "ekipören", d. v. s. hagelbössmontören, sin signatur på bössans pip-plan. Han är därmed den som personligen ansvarar för att arbetet är rätt och väl utfört.

CHOKE = Trångborrning

350 = Typnummer

 = Kaliberbettade pipor

J = Ekipörens märke (Johanneson)

12 = Kaliber

 = Kalibermått i mm

Ett smäckert, lätt och smidigt vapen

Husqvarna Hammerless är i alla avseenden en kvalitetsprodukt — ett välgjort vapen för säkrare jakt.

Pipor: Av svenskt specialstål, höger pipa svagt, vänster pipa starkt trångborrad, längd 70 cm, lätttrad spång, patronlägen för 70 mm hylsor. **Kaliber:** 12. **System:** Anson & Decey, top lever och automatisk säkring. **Lås:** Genom Husqvarnas nya djuphärdningsmetod praktiskt taget outslitliga.

Riktpris från 635,- kr. Tre typer av handgjord engelsk gravyr inkl. punsning bakom snäckorna erhålles mot pristillägg.

Ansvarsmedvetna jägare väljer

Husqvarna

— vapenspecialisten sedan 1689

ett tecken på bättre borstar

AB HUSQVARNA BORSTFABRIK
HUSKVARNA
Tel. 32600

Kontor i HUSKVARNA

FULLSTÄNDIG BANKRÖRELSE

Telefoner: Linjeväljare!

- 300 12 Kamrer och kontorsföreståndare
- 300 49 Kassa, check-, kapital- & sparkasseräkn.
- 303 90 Växelinlösen
- 332 60 Lån, Utl. uppdrag och Resetjänst.

Gå ej

över ån

efter vatten

Skyddar och lyser upp

Begär alltid

CARLFORS

BRONSFÄRGER!

VÄRME- OCH SANITETSINSTALLATIONER

Dorsells Rörledningsfirma

REKOMMENDERAS

Förstklassigt arbete

Humana priser

Västerliden 11, tel. 316 25, HUSKVARNA

Gamla foton, bouppteckningar, köpebrev och andra handlingar som belysa bygdens kulturliv mottagas tacksamt för avskrift och fotografering.

Hakarps Hembygdsård.

KONSUM

är den bästa
priskontrollen

Bliv medlem i

KONSUM UNION

Reservoarpennor

I PRISLÄGEN SOM PASSAR ALLA

Idealisk present för högtidsdagar

Rydheims Bokhandel

HUSKVARNA

Telefoner: 300 44 och 302 44

Sällskaps-
RESOR

Rosenqvists
Omnibusstrafik

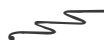
REKOMMENDERAS

*

Huskarna

Tel. 301 86

Specerier, mjölk
och husgeråd

B. Ingvalls Eftr.

PETERSBERG

Gustaf Gustafsson

Tel. 300 65

R e k o m m e n d e r a s

JÖNKÖPINGS LÄNS
BRANDFÖRSÄKRINGSBOLAG

BRAND-, ANSVARS-, VATTENLEDNINGS-
SKADEFÖRSÄKRINGAR m. m.

Ombud i Hakarp:

Nämndeman Gunnar Hakeman, Hakarps säteri.

Tel. 301 35

Du kan alltid

*tryggt anlita Sparbanken —
Hembygdens bank*

Länssparbanken Jönköping

Avdelningskontor i Huskvarna, Kungsg. 35. Tel. 301 81

Husmoderns blandning

i detaljhandeln och i parti

Kolonialbolaget

Tel. 303 53 — 306 43

Länstryckeriet

Dalslundsgatan 1
JÖNKÖPING

ALLT I TRYCK

Ring 22668

JÖNKÖPINGS LÄNS SLAKTERIFÖRENING

AFFÄREN PETERSBERG

Rekommenderas

Tel. 305 66

Björténs

Livsmedel

Egnahemsvägen 10

Tel. 300 60

Eriksbergs

Blomster-

odlingar

Tel. 303 88

Ingrid Nilsons Kappaffär

Rekommenderas

FÖRSTKLASSIG KONFEKTION

Rosenborgsgatan 32. Tel. 301 45.

Elfirman

Johansson & Carlsson

Elektriska installationer, motorer, elektriska apparater
och glödlampor

TRANSFORMATORSTATIONEN

Johansson tel. 302 77 och Carlsson 323 43

ALLT i Specerier. Frukt, Konfektyrer

Järn- och Fodervaror

ERIC SANDQVIST

SPECERI- och LANTAFFÄR

Tel. 305 81

GYNNA ORTENS KÖPMANNABUTIK

VID BEHOV AV

FÄRGER, TAPETER, SJUKVÅRDS- OCH TEKNISKA ARTIKLAR

anlita fackmannen

Södra Färghandeln

Tormendsgat. 3 - HUSKVARNA - Telefon 305 87

MARIEHOLMS

Handelsträdgård

Stig Johansson

Tel. 309 04

REKOMMENDERAS

Sigrids Livsmedel

PETERSBERG

Sigrid Dahlqvist

Tel. 301 51

REKOMMENDERAS

Petersbergskiosken

TOBAK, TIDNINGAR, FRUKT, CHOKLAD,

KONFEKT, LÄSKEDRYCKER

Tel. 303 41

BLOMBERGS

Bliv medlem i

Hakarps hembygdsgård!

Platsens största sortering

av HATTAR och MOSSOR för

HELA FAMILJEN

Krantz

Tel. 302 99 - Tegnergatan 7

HUSKVARNA

HENNINGSSONS

Byggnadsfirma

Industribyggnader, Bostadshus och Villor, Ombyggnads- och
Reparationsarbeten av alla slag.

Kontoret, Långgatan 31, tel.,.....	326 50
Byggm. I. Henningssons bostad ankn.	326 51
Verkm. Ch. Ottosson	314 55
Verkm. A. Nilsson	314 53
Verkm. B. Larsson	319 83

Byggnadsritningar, Arbetsbeskrivningar, Handlingar till myndigheter, Kontrollantskap, Avvägningar, Ljuskopiering.

Ritkontoret, Gillesgatan 11, telefon 362 52.

Föreståndare K. E. Lindell, bost. Norra Parkg. 60, tel. 314 54.

Vi

säljer

även

plast- och

elartiklar

Ebe-Verken Aktiebolag

Tel. 325 50

Huskvarna

PRIS 4 KR.